

LUND UNIVERSITY

British Lichen Society på Öland

Arup, Ulf

Published in:
Lavbulletinen

2018

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Arup, U. (2018). British Lichen Society på Öland. *Lavbulletinen*, 2018(1), 6-13.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

British Lichen Society på Öland

Ulf Arup, Lunds universitet, Biologiska museet, Box 117, 221 00 Lund

Förra sommaren gästades SLF den 13–17 juni av den brittiska motsvarigheten BLS genom en inbjudan av Lars Borg, som ibland gästade deras exkursioner i England. Vi var förlagda till Allégården i Kastlösa på Öland varifrån vi gjorde utflykter till olika delar av södra och mellersta Öland. En halvdag ägnades också åt en typiskt sur tallskog på fastlandet i närheten av Kalmar. Här berättar Ulf om den historiska exkursionen som var den första i sitt slag för SLF.

12 juni

Under eftermiddagen den 12 juni samlades vi så sakteliga från olika håll i Sverige och flertalet av engelsmännen via tåg från Köpenhamn till Kalmar där de hämtades upp av Lars Borg m.fl. Flertalet intog en gemensam middag på Allégården och vi försökte så smått lära känna varandra. Totalt deltog 13 engelsmän och 10 deltagare från SLF.

13 juni

I väntan på att alla skulle bli redo för avfärd satte Martin och Ulf i gång med att inventera träden och murarna runt Allégården, men merparten av arterna var triviala i denna miljö och bjöd inte på några överraskningar. På fortfarande

levande almar fanns t.ex. *Athallia cerinella*, *Bacidia rubella*, *Physconia grisea* och *Xanthomendoza oregana* (Fig. 1.) (tidigare *X. poeltii*) samt ett par intressanta parasiter, *Syzygospora physciacearum* på *Physcia tenella* och *Tremella ramalinae* på *Ramalina fraxinea*. På en stenmur noterades bl.a. kransorangelav *Flavoplaca dichroa*, *Myriolecis semipallida* och *M. inferior*, den senare en obeskriven art som Ulf planerar att beskriva inom kort. Först dagen efter noterade Martin en verkligt intressant art, nämligen *Strangospora deplanata* som växte på mossa på en alm. Arten är sannolikt ny för Öland.

Den första dagens exkursionsmål var

Fig. 1. Allévägglav *Xanthomendoza oregana*. Foto: U. Arup.

alvarmarkerna väster om Gösslunda, där öländsk tegellav *Psora vallesiaca*, rödlistad i kategori EN, var huvudattraktionen. Området är dock rikt på arter och en rad typiska ölandsarter noterades, t.ex. *Aspicilia calcarea* och *A. contorta*, men även den mindre vanliga *A. coronata*, gytttrad orangelav *Vario-spora glomerata* (beskriven av Ulf från Öland), svavellav *Gyalolechia fulgens* och fjällig svavellav *G. bracteata* (Fig. 2.), *Toninia squamata*, grön knagglav *T. physaroides*, *Placopyrenium fuscillum*, hårig jordlav *Placidium pilosellum* och den rödlistade arten skrynklig skinnlav *Scytinium schraderi* (VU).

Därefter förflyttade vi oss norr om vägen och strax V om sockenmuren. Här insåg vi hur svårt det var att få engelsmännen att gå dit vi ville. Målet, ett karstområde, låg knappt 800 m från vägen och dit kom bara en del av gruppen, resten fastnade på vägen. Väl där kunde man bland annat se öländsk

svavellav *Calogaya schistidii*, en liten förekomst på en mosstuva av denna rödlistade art (EN). Andra arter på mossa var t.ex. mossorangelav *Bryoplaca sinapisperma* och *Caloplaca stillicidiorum*. På karsten satt daggig lavgömning *Clauzadea immersa* närmast de djupa sprickorna så som den brukar men lite längre från sprickorna fanns även *Rinodina luridata* som bara har drygt en handfull fynd i

Fig. 2. Fjällig svavellav *Gyalolechia bracteata*. Foto: U. Arup.

Fig. 3. *Rinodina lecanorina* med sin typsikt tjocka bål och apothecier med tydlig bålkant. Foto: U. Arup.

landet och senast samlades på Öland, nära Smedby, 1853! Andra arter som kan nämnas är *Lecania rabenhorstii*, *Rinodina bischoffi*, *R. lecanorina* (Fig.

Fig. 4. Ekoxe. U. Arup.

3) och *Lempholemma degelianum*.

Efter alla alvarlavarna var det dags för lite epifyter så färden gick till Halltorps hage med sina gamla ekar vars mäktiga gestalter numera är tämligen tärda av tidens tand och står ingärdade för att skydda vad som är kvar av dem. Trots det finns fortfarande en del rödlistade lavar och insekter knutna till platsen, t.ex. gammelekslav *Lecanographa amylicea* (VU), parknål *Chaenotheca hispidula* (NT) och dvärgbägarlav *Cladonia parasitica* (NT), som finns flerstädes på ekved. Dessutom såg vi ekträdlöpare *Rhagium sycophanta* (NT) och en hona av ekoxe *Lucanus cervus* (Fig. 4).

På vägen tillbaka till Allégården blev det sedan en omväg via Ismantorp och den gamla väderkvarnen som i årtal hyst Sydsveriges enda varglavspopulation (*Letharia vulpina*). På kvarnen

Fig. 5. Samling runt den gamla väderkvarnen med varglav och staketflarnlav. Foto: M. Westberg.

upptäcktes även staketflarnlav *Pycnora praestabilis* (VU), som är ny för Öland, och mjölig flarnlav *P. sorophora*, som en bra avslutning på dagen.

14 juni

På programmet för dagen stod Ottenbylund där Tommy var ciceron eftersom han varit med och inventerat området. I första hand beskådade vi de mest sällsynta arterna, nämligen dagklotterlav *Lecanographa lyncea* och vit skärelav *Schismatomma cretaceum*, som växer tillsammans på en äldre ek (Fig. 7). Båda är akut hotade (CR), men den senare förefaller vara stadd i spridning i lunden. Lunden hyser också öländsk pricklav *Artonia anombrophila*, även den akut hotad, som vi efter viss möda lyckades leta upp. Jon trodde även att han hittat *Fuscidea lightfootii*, som var fertil på en fallen asp, men en DNA-analys visade senare att det var vanlig trädklipplav *F. arboricola* (Fig.

6). Vidare sågs getlav *Flavoparmelia caperata* som på Öland finns både i Södra och Norra lunden, men är fåtalig.

Vi fortsatte sedan ned till fyren, där folk fick turista och äta lunch på egen hand. Trots detta noterades en del lavar, bl.a. kraterangelav *Caloplaca ulcerosa* (NT) och skorpljuslav *Polycauliona phlogina* på gamla flädrar. Där

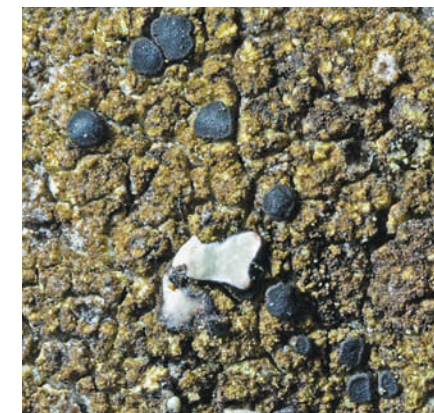

Fig. 6. Fertil trädklipplav. U. Arup.

Fig. 7. Trängsel framför eken i Ottenbylund med alla de sällsynta lavarna på. Lars Borg och Alica Kušothová betraktar dock lugnt spektaklet. Foto: M. Westberg.

noterades också *Sphaerellothecium parietinarium*, som är parasit på vägglav *Xanthoria parietina*, vilket genererade den första inmatningen på Artportalen av denna art. På kalkstensmurarna växte dessutom en rad olika former av veckad kalkkantlav *Myriolecis crenulata*, vilket var intressant för Ulf som forskar på dessa och kanske kommer att skilja ut flera arter i komplexet.

Efter lunch styrde vi kosan till tvärvä-

Fig. 8. *Heteroplacidium fusculum*. Foto: U. Arup.

gen mellan Parboäng och Näsby där det finns ett litet men fint alvar. Här hittade Ulf *Marchantiana (Caloplaca) asserigena* för ett par år sedan på torra kvistar av ölandstok, men tyvärr lyckades vi inte leta upp den denna gång. Däremot noterades flera andra arter t.ex. *Heteroplacidium fusculum* (Fig. 8), *Psorotichia lugubris* (som hittades ny för Sverige för ett par år sedan), smal skinnlav *Scytinium plicatile*, vitpudrad kantlav *Squamarina lentigera*, geléögonlav *Thelenella muscorum* och knagglav *Toninia sedifolia*. Dessutom hittades *Bacidia arceutina* och *B. herbarum* på stammen av ölandssolvända tillsammans med en liten *Myriolecis* vars arttillhörighet inte gått att bestämma ens med DNA.

Dagen sista exkursionsmål var Västerstads almlund, som nu är i förfall då almarna dör i snabb takt. Det är oerhört tråkigt att nu se denna lund brytas ned av almsjukan på samma sätt som Örups almskog en gång i Skåne

Fig. 9. Fönsterlav *Cladonia stellaris* i Läckeby. Foto: U. Arup.

och med almarna försvinner en lång rad rödlistade lavar. Vi hittade t.ex. mörk lundlav *Bacidia auerswaldii* som är mycket sällsynt och rödlistad som akut hotad (CR) tillsammans med rosa lundlav *B. rosella* (NT), fläderlundlav *B. friesiana* (VU) och grön lundlav *B. viridifarinosa*. Kanske kan någon av arterna överleva på de askar som står i allén vid parkeringen till reservatet. Där växer åtminstone lönnlav *Bacidia rubella* och slät lönnlav *B. fraxinea* och en del andra arter som också finns i lunden.

15 juni

På engelsmännens begäran var dagens första exkursionsmål en gran/tallskog på sur och näringsfattig mark på fastlandet, närmare bestämt en *Cladonia*-rik skog utanför Läckeby norr om Kalmar. Detta lockade av naturliga skäl inte de svenska deltagarna så mycket, men Ulf, Lars Borg och Lars Fröberg

gjorde britterna sällskap. Där fanns en rad arter som inte är så vanliga i Storbritannien men är vanliga hos oss. Störst intresse visade de för fönsterlav *Cladonia stellaris* (Fig. 9) som saknas hos dem.

Eftermiddagen ägnades helt åt att göra en så komplett inventering av lavarna på Hulterstad kyrkogård som möjligt. Tanken var att britterna, som har ett omfattande kyrkogårdsprojekt

Fig. 10. *Lecanora horiza*. Foto: U. Arup.

Fig. 11. *Asplecania Lecania fuscella*. Foto: U. Arup.

skulle visa hur de utför en inventering och samlar lavar från t.ex. gravstenar med hjälp av tejp och rakblad. Hulterstad är kanske inte Ölands mest artrika kyrkogård men totalt noterades i alla fall en del intressanta arter. Bland annat växer *Lecanora horiza* (Fig. 10) på både aspar och på kalkstensmuren.

Fig. 13. Kvällarna ägnades åt mikroskopstudier av dagens skörd. I förgrunden Toni Berglund och bakom honom Lars Fröberg med flera. Foto: M. Westberg.

Fig. 12. *Lecanora rimicola*. Foto: U. Arup..

Detta är en art som varit känd i Sverige många år men som inte rapporterats officiellt. Den liknar bokkantlav, men är ofta mörkare i både bål och apothecier, och är känd från Öland, Gotland samt Skåne. Vidare fanns på asp asplecania *Lecania fuscella* (Fig. 11), som har ett fåtal mer eller mindre aktuella lokaler i landet. Dessutom samlades *Lecanora rimicola* (Fig. 12) på stenmuren, vilket är märkligt då det är en art som företrädesvis växer på havsstränder. Arttillhörigheten har dock kontrollerats med DNA och laven är ny för Öland.

Kvällarna ägnades åt föredrag och studier av insamlat material (Fig. 13) med hjälp av de mikroskop som Lunds universitet lånat ut till oss.

16 juni

Prognosen hotade med regn men eventuellt kunde det dröja lite längre innan det kom till de norra delarna av Öland. Vi höll fast vid plan A och körde upp till Köping Klint, en kalkklint utanför Borgholm med höga och branta sidor, precis bredvid stora landsvägen. På lodytorna av kalk hittades bl.a. dirina *Dirina massiliensis* på vilken parasiten

Fig. 14. Febril aktivitet i fält. Foto: M. Westberg.

Milospium graphidiorum noterades. Kalkorangelav *Variospora flavescens* var också vanlig på klippan tillsammans med flera andra orangelavar, bl.a. *Calogaya arnoldii* och murlav *C. pusilla*, samt kalkskivlav *Diplotomma venustum* (Fig. 15). Bland de ovanligare arterna återfinns liten kraterlav *Gyalecta subclausa* och skrynklig skinnlav *Scytinium schraderi*. De kanske roligaste fynden var dock det

Fig. 15. Kalkskivlav *Diplotomma venustum*. Foto: U. Arup.

av *Bacidia fuscoviridis*, ny för Öland och i Sverige känd med säkerhet bara från Östergötland tidigare, och det av *Opegrapha parasitica* (Fig. 16), som är parasit på kalkstenslav *Circinaria calcarea* och ny för Sverige. Regnet kom och vi intog medhavd lunch under träden nedanför Borgholms slott. Efter lunchen beslöt vi oss för att ge upp vidare exkursioner denna dag och istället åka till Naturbokhandeln för att göra av

Fig. 16. *Opegrapha parasitica*. Foto: U. Arup.

Fig. 17. Dröstorps med små kalkavsatser. I bild: Lars Fröberg, Jan Henriksson och Graham Boswell. Foto: U. Arup.

med lite pengar. På vägen passerade vi dock en riktigt stor ek i Jämjö där det växte rikligt med gul dropplav *Cliostomum corrugatum* (NT), matt pricklav *Pachnolepia pruinata* (NT) och grå skärelev *Dendrographa decolorans*.

17 juni

Sista dagen bjöd däremot på strålande sol, vilket var bra för färden gick till Dröstorps alvar och Tornrör, där man är helt oskyddad för vädrets makter. Efter att ha samlats på parkeringsplatsen i Skarpa Alby började vi vandringen ut på alvaret och noterade samtidigt en del orkidéer som inte blommat över. Märkligt nog lyckades vi i någorlunda samlad trupp nå Dröstorps där vi fann en del kalkavsatser och stenblock (Fig. 17). En art som påträffades här var gytttrad kalkspricklav *Acarospora cervina* (Fig. 18), rödlistad i kategorin

sårbar (VU). Vidare fanns *Myriolecis perpruinosa*, kamgelélav *Lathagrium cristatum* och dolomitorangelav *Variospora dolomiticola*. På mossa samlade Martin också en liten sak som visade sig vara *Gyalidea subscutellaris*, ny för Öland.

Efter en stund fortsatte vi mot Tornrör dit vi kom lagom till lunchtid. Här finns fina kalkavsatser där en av de stora sevärdheterna visades upp, nämligen falsk guldskevillav *Psora testacea* (Fig. 19), även den rödlistad i kategorin sårbar (VU). Där växte även kransgelélav *Enchylium bachmanianum*, listad i kategorin kunskapsbrist (DD), vitaktig orangellav *Xanthocarpia crenulatella*, kalkjordlav *Catapyrenium cinereum* och *Placynthium tremniacum*.

Avslutningsvis åkte vi till Gårdby sandstämp som dock inte gav mycket i lavväg då man nyligen bränt och röjt

Fig. 18. Gytttrad kalkspricklav *Acarospora cervina*. Foto: U. Arup.

området för att det inte ska växa igen. Området är känt för sin fina insektsfauna.

Alla var mycket nöjda med arrangemanget och utbytet av veckan vilket ledde till diskussioner om att britterna

Fig. 19. Falsk guldskevillav *Psora testacea*. Foto: U. Arup.

planerar att bjuda in SLF till England som en motprestation. Denna inbjudan har nu kommit och SLFare är nu välkomna till Skottland. Den som vill följa med kan höra av sig till Martin

Fig. 20. Exkursionsdeltagarna. Stående från vänster: Heather Colls, Frank Burghause, Steve Price, Annelie Burghause, Peter Lambley, Martin Westberg, Allan Pentecost, Paul Cannon, Lyndon Pentecost, Jenny Ford's hatt, Graham Boswell, Lars Borg, Ulf Arup, David Ford, Andy Acton, Ginnie Copsey, Jon Klepsland, Douglas McCutcheon, Toni Berglund och Andrew Hodgkiss. På knä och sittande: Jan Henriksson, Sandra Freire, Alica Košuthová och Tommy Knutsson. Lars Fröberg saknas. Foto: Steve Price.